

I S T O R I E

Istoricul francez Pierre-Yves Beaurepaire este profesor la Universitatea Côte d'Azur (Nisa, Franța) și membru onorific senior al Institutului Universitar din Franța. A fost profesor invitat la Universitatea de Stat din San Francisco, Universitatea Liberă din Bruxelles, Universitatea din Tokio sau Universitatea din Tunis.

Cercetările sale se concentrează pe istoria Iluminismului în Franța și Europa, cu un accent deosebit pe francmasonerie, sociabilitate și rețelele din secolul al XVIII-lea. A publicat numeroase lucrări, printre care se numără *L'Europe des francs-maçons (XVIIIe – XXIe siècles)* (2002), *La France des Lumières, 1715–1789* (2011) și *Les Lumières et le Monde. Voyager, explorer, collectionner* (2019).

PIERRE-YVES BEAUREPAIRE

ILLUMINATI

DE LA SOCIETATE
SECRETĂ
LA TEORIILE
CONSPIRAȚIEI

Traducere din franceză
de Alunița Voiculescu

HUMANITAS

Redactor: Sabina Lungu
Coperta: Angela Rotaru
Tehnoredactor: Manuela Măxineanu
Corector: Cristina Jelescu
DTP: Radu Dobreci, Veronica Dinu

Tipărit la Master Print Super Offset

Pierre-Yves Beaurepaire

Les Illuminati

© Éditions Tallandier, 2022

This edition is published by arrangement with Éditions Tallandier
in conjunction with its duly appointed agent Books And More
Agency #BAM, Paris, France.
All rights reserved.

© HUMANITAS, 2025, pentru prezenta ediție în limba română

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României

Beaurepaire, Pierre-Yves

Illuminati: de la societate secretă la teoriile conspirației /

Pierre-Yves Beaurepaire; trad. din franceză de Alunița Voiculescu. –

București: Humanitas, 2025

Conține bibliografie. – Index

ISBN 978-973-50-8758-6

I. Voiculescu, Alunița (trad.)

061.25

EDITURA HUMANITAS

Piața Presei Libere 1, 013701 București, România

tel. 021/408 83 50, fax 021/408 83 51

www.humanitas.ro

Comenzi online: www.libhumanitas.ro

Comenzi prin e-mail: vanzari@libhumanitas.ro

Comenzi telefonice: 0723 684 194

CUPRINS

Introducere	9
1. SPARTACUS LA ELEUSIS	17
O școală pentru omenire 17 „Iluminarea“ minților educate 22 Umbra amenințătoare a iezuiților 25 Stărpirea antiiluminismului din rădăcină 28 Avântul și criza francmasoneriei templiere 32 Ingolstadt, noul Eleusis 37	
2. „AVEM NEVOIE DE OAMENI PUTERNICI“	44
Să fim cât mai mulți, ca să fim mai credibili 44 Knigge și noile ambiții ale ordinului Illuminaten 47 Acapararea francmasonilor 50 O a treia clasă misterioasă 54 Tensiuni interne și expansiunea în Europa 57 Către Adevărata Armonie, o pepită a ordinului Illuminaten în inima Vienei 60 „Toate geniile pe o rază de o sută de leghe“ 66	
3. DEMASCAȚI	69
La lumina zilei 69 Agenții de influență ai lui Iosif II? 71 Dezvăluirea conspirației 73 Ce viitor are ordinul Illuminaten? 77	
4. SALVAREA ORDINULUI ILLUMINATEN	81
Bode reorganizează ordinul 81 Illuminaten la Paris 84 Un emisar în Italia 88 Din Sankt-Petersburg până în Carolina de Sud 92 Reorganizare în Germania 95 Un proiect exclusiv politic? 96 Indicii și limite ale unei radicalizări 99 „Ne-am prăbușit din nou în întuneric“ 103	

5.	DE LA UN DENUNȚ LA ALTUL	108
	Un complot iezuit dejucat 108 O confederație universală a Prietenilor Adevărului 112 Conexiuni electrice prin toată Europa 117 Cucerirea minții umane 122 Un avatar al templierilor 123 O triplă alianță distructivă 125 Necker, creierul conspirației 129 Nîmes, inima cabalei 131 Persecutorul se preface persecutat 133	
6.	BARRUEL IA TOT POTUL	136
	Starck cel informat 137 Barruel își găsește publicul 139 Deluc îl informează pe Barruel de la Hanovra 141 Starck în apărarea francmasoneriei 143 Matricea berlineză a preluat controlul mijloacelor de comunicare 147 Mirabeau în misiune secretă la Berlin 150 Se pun în mișcare denunțatorii 153	
7.	DOVEZI ALE UNEI CONSPIRAȚII: SOARTA UNUI CUVÂNT	155
	Panică printre francmasonii britanici 157 Robison flutură „dovezile unei conspirații” 160 Transpunere imediată în lege 164 1799–1997: Întoarcerea mitului 168 De la societăți cu secrete la societăți secrete 171 Lojile cedează pentru a nu dispărea 173 Au traversat Illuminati Atlanticul? 178 „Principiile franceze” amenință America 180 Pastorii și predicatorii fac campanie 184 Federaliștii în ofensivă 187	
8.	PE URMELE LUI GIOVANNI BATTISTA SIMONINI.	191
	Ce este adevărat și ce este fals 191 Țeserea unei conspirații universale 195 Ficțiunea îl preia pe Simonini 197 Starck adoptă și el discursul alternativ 200 Superiorii necunoscuți sau tentația filiației ascunse 202 Epoca de aur a societăților secrete 205 În sinagoga Satanei 208 „Ochiul care spi-onează tot” 213	
9.	UMBRA ORDINULUI ILLUMINATI ASUPRA CAPITOLIULUI ȘI STATUII LIBERTĂȚII	219
	În păienjenişul britanic 222 Statuia Libertății, noul cal troian 225 Un serviciu al societăților secrete în timpul Regi-	
6	CUPRINS	

mului de la Vichy 229 Identificarea vinovaților unei prăbușiri
anunțate 232 Intră în poveste și romanul gotic 234 Illumi-
nati 2.0 238

CONCLUZIE	243
ANEXE.....	249
NOTE.....	255
SURSE ȘI BIBLIOGRAFIE	299
INDEX DE NUME	315

INTRODUCERE

Pe 20 iulie 1785, la ora cinci după-amiază, o furtună violentă îi surprinde pe doi călăreți în vecinătatea orașului german Regensburg (Ratisbona). Cei doi se opresc din drum și caută adăpost la prezbiteriul protestant Sf. Lazăr. Dar e prea târziu. Trăsnetul îl lovește pe unul dintre clerici, părintele Johann Jakob Lanz (1735–1785). Însoțitorul său, Johann Adam Weishaupt (1748–1830), scapă ca prin urechile acului de la moarte. Trupul nefericitului Lanz este dus în capela Sf. Mihail, iar, după trei ore de la deces, la căpătâiul lui își face apariția preotul paroh Frobenius. S-a păstrat până în zilele noastre procesul-verbal, întocmit cu grijă.¹ În dimineața zilei de 21 iulie, lui Frobenius îi sunt aduse hainele lui Lanz, ca să i le trimită acasă. Dar, cu această ocazie, el descoperă un toc de scris și o notă a cărei transcriere este redată în procesul-verbal. În ea se dezvăluie că părintele Lanz plecase într-o misiune de informare pentru un ordin secret: *Illuminaten*. Johann Jakob Lanz răspunde la numele secret de Socrate. Tovarășul său de călătorie nu e nimeni altul decât însuși conducătorul și fondatorul organizației: Adam Weishaupt, alias Spartacus. Creată la 1 mai 1776, va fi existat mai puțin de un deceniu, deoarece, în câteva luni, tot acest edificiu atent construit se năruie. Autoritățile bavareze se folosesc de moartea lui Lanz pentru a dezvălui

publicului existența ordinului, pentru a-l interzice, pentru a-i aresta pe unii dintre membrii săi și a le confisca arhivele.

Urmărit, Spartacus e nevoit să fugă și să se ascundă. Dar nu este decât începutul unei odisei uimitoare, aflată la originile teoriei conspirației, pentru că, la 12 ani de la drama ce îl costase viața pe părintele Lanz, două cărți publicate în 1797 cunosc un succes remarcabil. *Mémoires pour servir à l'histoire du jacobinisme* (*Memorii pentru o istorie a iacobinismului*) a abatelui Augustin Barruel, un fost iezuit francez, denunță responsabilitatea „*illuminaților* din Bavaria” pentru haosul și luptele revoluționare care s-au abătut asupra Europei și care l-au constrâns pe el, personal, să se exileze la Londra², în timp ce *Proofs of a Conspiracy* (*Dovezi ale unei conspirații*) de John Robison, un om de știință scoțian, profesor la Universitatea din Edinburgh, consacră cu adevărat numele „*Illuminati*”, sub care vor fi cunoscuți de acum înainte, în limba engleză, discipolii lui Weishaupt. Mențiuni ale adjectivului „*illuminati*” există încă de la mijlocul anilor 1780, precum în copia unei scrisori a trimisului francez la München, Louis-Antoine Chalgrin (1741–1809), datată 1 martie 1784, München: „*Frați illuminați (illuminati adică)*”³.

În câteva săptămâni, unda de șoc a acestor dezvăluiri traversează Atlanticul și zguduie Statele Unite. La Yale se produce un mic cutremur atunci când președintele universității, Timothy Dwight, ține un lung discurs despre „Îndatorirea americanilor în criza actuală”. Acesta creionează tabloul apocaliptic al unei Europe însângerate de război și devastate de iacobinii francezi, pentru ca apoi să atragă atenția asupra ordinului *Illuminati*, care va ataca de acum încolo libertatea Americii, moravurile și virtuțile ei morale. Bazându-se pe *Dovezile* lui John Robison, Dwight se întreabă dacă nu cumva versurile sângeroase ale *Marseillezei* vor înlocui în curând psalmii în bisericile din Noua Anglie și continuă: „Vom deveni noi oare, frații mei, complici ai acestor păcate? Le vom ajuta noi oare să pătrundă în guvernul nostru, în școlile și în familiile noastre? Ne vom lăsa noi

oare fiii să devină discipolii lui Voltaire și dragonii lui Marat? Ne vom lăsa noi oare fiicele să devină concubinele acestor *Illuminati*“⁴? Iar conspirația legată de *Illuminati* își face pentru prima dată apariția într-o campanie electorală americană atunci când candidatul democrat-republican Thomas Jefferson, unul dintre semnatarii Declarației de Independență din 4 iulie 1776, este acuzat că ar fi omul prin care *Illuminati* se pregătesc să pună mâna pe președinție. Două secole și jumătate mai târziu, umbra ordinului *Illuminati* planează încă amenințător asupra Capitoliului și Casei Albe.

Pentru că azi *Illuminati* sunt peste tot. O simplă căutare pe Google produce 150 de milioane de răspunsuri. Oare cum s-a ajuns de la istoria ordinului acelor *Illuminaten* la mitul *Illuminati* și la versiunea sa francofonă: „*Illuminații* din Bavaria“? Cartea de față își propune să studieze acest lucru, deoarece, în mod surprinzător, deși numele și simbolurile ne sunt familiare, realitatea nu ne este deloc. În Franța, singura lucrare de referință este o teză în studii germanice susținută în 1914 de către René Le Forestier, deci acum mai bine de un secol. Autorul ei nu a putut beneficia de recente descoperiri de arhivă ale cercetătorilor, iar metodele lui sunt mult învechite. Lucrarea a fost reeditată în franceză în 2001 și de curând tradusă în Statele Unite sub un titlu revelator: *The Bavarian Illuminati: The Rise and Fall of the World's Most Secret Society (Illuminati din Bavaria: Ascensiunea și decăderea celei mai celebre societăți secrete din lume)*.⁵ Și cercetătorii germani fac în prezent o prețioasă muncă de analiză documentară, însă ei se concentrează cu precădere asupra funcționării interne a ordinului la sfârșitul secolului al XVIII-lea, ocupându-se prea puțin de partea de legendă; nu trebuie să subestimăm nici bariera limbii. De cealaltă parte a Atlanticului, *Illuminati* sunt amintiți de fiecare dată când se discută despre geneza culturii conspiraționiste americane.⁶ Principala referință istorică a cercetătorilor este o lucrare la fel de veche precum cea a lui René Le Forestier: *New England and the Bavarian Illuminati*, publicată de

Vernon Stauffer la tipografia Universității Columbia în 1918.⁷ În Franța, „illuminatii” apar în lucrări referitoare la originile conspiraționismului, dar nu se pune accentul pe istoria lor, ci pe faptul că au fost folosiți intensiv de teoriile contemporane ale conspirației.⁸

În vremurile acestea, în care conspiraționismul a invadat nu numai internetul, ci și sălile de clasă din școli și facultăți⁹ – unde piramida plasată sub ochiul Providenței se asociază imediat cu un simbol *Illuminati* –, ancheta „Conspiraționism 2019”, realizată de IFOP pentru Fundația „Jean-Jaurès” și Conspiracy Watch, arată că 27% dintre respondenți sunt de acord cu enunțul: „*Illuminati* sunt o societate secretă care încearcă să manipuleze populația”.¹⁰ Trebuie, așadar, să distingem istoria ordinului *Illuminaten* de mitul *Illuminati*, dar și să le înțelegem împreună, cu atât mai mult cu cât sursele ne-o permit.

Căci rareori a produs vreun ordin secret o arhivă atât de bogată precum cea a *Illuminaten*, în fiecare etapă a recrutării de membri și a evaluării acestora de către colegi și superiori. Multe dintre aceste documente le sunt accesibile cercetătorilor, fie că au fost publicate de autoritățile bavarize după interzicerea ordinului, în 1785, pentru a-i expune pe conducătorii săi și a dezvălui publicului pericolul de care a scăpat, fie că au fost redescoperite de cercetătorii de la începutul anilor 2000. La fel cum arhivele lojilor masonice au fost furate de către naziști și trimise în Prusia Orientală, pentru ca mai apoi Armata Roșie să le găsească și să le trimită în Uniunea Sovietică, și unele documente deosebit de prețioase pentru înțelegerea istoriei ordinului *Illuminaten* – și mai ales a viitorului lor după ce au fost scoși în afara legii și și-au continuat (cei mai hotărâți dintre ei) activitatea în ilegalitate – s-au întors de la Moscova și sunt astăzi accesibile cercetătorilor europeni. Așa cum este cazul notabil al casetei cu documentele lui Johann Joachim Christoph Bode, cel care a preluat ștafeta conducerii ordinului după 1785, când fondatorul acestuia, Spartacus, a fost constrâns să se

ascundă și mai apoi să se exileze la Gotha. Sutele de file sunt foarte prețioase pentru a înțelege efectul pe care l-a produs asupra membrilor dezvăluirea publică a existenței unui ordin secret acuzat de rebeliune și de crime, dar și pentru a studia reziliența acestui ordin și capacitatea sa de a se extinde din nou, chiar și în afara spațiului germanic. De altfel, studiind organizația *Illuminati* după sfârșitul *Illuminaten* și urmărind-o de la originile ordinului și până în secolul XXI, așa cum își propune cartea de față, putem lărgi considerabil domeniul arhivelor și documentelor încă nedescoperite. Cercetând fabricarea conspirației *Illuminati* de către abatele Barruel și John Robison, precum și felul în care a fost receptată dezvăluirea acestora în toată Europa și în America, am putut să exploatăm numeroase documente păstrate atât în Arhivele Iezuiților de la Vanves, cât și la Universitatea Yale. Această carte propune, așadar, o abordare proaspătă, invitându-l pe cititor să ne urmărească îndeaproape în deschiderea și investigarea fiecărui caz.

De ce o anchetă? Pentru că, încă dinainte de a ne întreba de ce se află *Illuminati* la originea conspiraționismului, trebuie să rezolvăm o primă enigmă, proprie acelor *Illuminaten* istorici, urcând pe firul existenței lor. Cum reușește acest ordin, născut anevoios din imaginația lui Adam Weishaupt, într-un mediu deja copleșit de societăți inițiatice și „secrete“, să se înalțe la începutul anilor 1780, pentru a se prăbuși brutal doar cinci ani mai târziu, pe când părea în plin avânt? Cum reacționează membrii săi după șocul de a fi fost dați în vileag?

În zorii secolului al XIX-lea, *illuminații* din Bavaria și *Illuminati* preiau ștafeta de la *Illuminaten* istorici pentru a arunca lumea veche în haosul revoluționar, după cum sugerează teoriile conspirației. Aceasta este a doua enigmă pe care vom încerca să o dezlegăm. Oare cum de se poate ajunge de la procesul-verbal al unei morți accidentale și de la publicarea ulterioară, în scop politic, a arhivelor ordinului, confiscate cu ocazia raziilor polițienești ale autorităților

bavareze în 1785–1787, la scânteia unei narațiuni conspiraționiste ce cuprinde toată Europa și America, ajungând să transforme profund reprezentările lumii și ale puterii? *Illuminati* deschid epoca societăților secrete a căror matrice par să fie. Conspirația universală trage sforile istoriei lumii, macină imperiile și zguduie continentele într-un complot pe care doar ea îl cunoaște. De-a lungul secolului al XIX-lea, *Illuminati* se preschimbă într-o franciză virtuală și simbolică la care râvnesc toți autorii conspiraționiști, fie ei pamfletari politici sau romancierii. Acest nume, pe care nu și l-au pus singuri, ci cu care i-au etichetat detractorii lor, fascinează și îngrozește în egală măsură. Reunește toate fricile, dar și toate fantezmele noastre. Statuia Libertății, cea care unește cele două maluri ale Atlanticului și luminează lumea, ar fi de fapt calul lor troian.

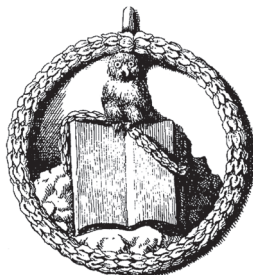
Dar cea mai surprinzătoare este de bună seamă capacitatea mitului *Illuminati* de a se adapta schimbărilor politice ale secolului XX și a-și face intrarea în secolul XXI, mai viu și mai impetuos ca niciodată, cuprinzând totul și răspândindu-se în toate direcțiile: de la filmulețul conspiraționist făcut pe genunchi și difuzat pe rețelele sociale la jocurile video cele mai costisitoare, de la romanele lui Umberto Eco la rap, de la Benjamin Gates la *House of Cards*. Pentru reușita investigației, trebuie deci să pătrundem adânc și în arhivele ordinului *Illuminaten*, și în cele ale inamicilor săi, și în fabrica de mituri, pentru a înțelege cum poate aceasta să producă o narațiune alternativă, foarte îndepărtată de proiectele lui Spartacus și care a sfârșit prin a le eclipsa complet. A scrie istoria ordinului *Illuminati* înseamnă a scrie istoria fricilor noastre de ieri și de azi.

Das
verbesserte System
der
Illuminaten
mit allen
feinen Graden und Einrichtungen.

Herausgegeben von
Adam Weishaupt
Herzoglich Sachs. Goth. Hofrath.

Hic situs est Phaeton, currus auriga paterni:
Quem si non tenuit; magnis tamen excidit ausis.

Ovid. Met. 2.

Neue und vermehrte Auflage.

Frankfurt und Leipzig,
in der Grattenauerischen Buchhandlung. 1788.

Adam Weishaupt, *Das Verbesserte System Der Illuminaten Mit Allen Seinen Einrichtungen Und Graden* (Sistemul îmbunătățit al ordinului Illuminaten împreună cu toate organizațiile și gradele sale), Leipzig și Frankfurt pe Main, 1788, ediție nouă și adăugită.

Coperta scoate în evidență două dimensiuni inițiale ale ordinului: cartea deschisă, neatinșă, pe care stă bufnița* Minervei, călăuzindu-i pe membri către înțelepciune. Bufnița este unul dintre puținele simboluri iconografice ale ordinului.

* De fapt, pasărea-simbol a Minervei (și implicit a înțelepciunii) era o cucuvea, nu o bufniță, dar diferențierea se dovedește importantă doar în limba franceză (n. tr.).

1

SPARTACUS LA ELEUSIS

Isus nu și-a trimis el oare discipolii în lume?

*Duceți-vă și predicați!*¹

Weishaupt către Massenhausen

19 septembrie 1776

O ȘCOALĂ PENTRU OMENIRE

Eu, subsemnatul, mă angajez pe onoarea și pe reputația mea de om cinstit și interzicându-mi orice *reservatio mentalis* să nu dezvălui nici unei persoane, fie ea prietenul meu cel mai bun sau unul dintre părinții mei, și în nici un fel posibil, prin cuvinte, semne, priviri etc., nici cel mai mic amănunt din ceea ce mi-a fost împărtășit de către [numele recrutorului] cu ocazia admiterii mele ca membru într-o societate secretă, fie că această admitere a avut sau nu loc. Îmi iau acest angajament cu atât mai voluntar, cu cât cel care mă primește mă asigură că această Societate nu urmărește nimic care să fie contrar binelui statului, religiei și moravurilor...²

În acest fel se angajează orice candidat la admiterea în ordinul *Illuminaten*, fondat în 1776 de către Adam Weishaupt: o declarație de confidențialitate (*Revers*) cu privire la orice ar putea avea o legătură oricât de îndepărtată cu ordinul, fără ca numele acestuia să fie vreodată menționat. Declarația trebuie înmănată de către candidat celui care l-a contactat, în așteptarea răspunsului ordinului.

Ordinul este organizat în clase și grade, care corespund etapelor formării. Prima clasă pune accentul pe formarea noilor inițiați cu gradele: Novice, Minerval și *Illuminatus Minor*. Odată admis în ordin, Novicele descoperă numărul mare de